



- ▶ Numura tēma – tālākpārdošanas cenu noteikšana
- ▶ Īsumā par būtisko:
 - [Brīdinājums pārkāpuma lietas vietā](#)
 - [Cik liels ir liels kartelis](#)
 - [EK par zaudējumu atlīdzību](#)
 - [Konference Vīlnā](#)
- ▶ Lasītāju tēma: [naudas sodi](#)

Neatļautais cenu diktāts

*Pārdodot savas preces tirgotājam, ražotājs vairs nav noteicējs pār to, kāda būs šo preču cena veikala plauktā. Tomēr vēlme nezaudēt kontroli nereti ir tik liela, ka tiek meklēti veidi, kā tirgotāja cenu politiku ietekmēt – tas ir brīdis, kad visiem iesaistītajiem, lai nepārkāptu likumu, skaidri jāpārzina ierobežojumi, kas attiecas uz **tālākpārdošanas cenas noteikšanu**.*

Ar Konkurences likumu ir aizliegti ne vien kartelji, kas ir konkurenci ierobežojošas vienošanās starp konkurentiem, bet arī uzņēmumu sāncensībai kaitējošas vienošanās starp uzņēmumiem, kas

savā starpā nekonkurē – vertikālas aizliegtas vienošanās.

Kāpēc pastāv aizliegums

Tālākpārdošanas cenas noteikšana jeb fiksēšana ir tipiska vertikāla aizliegta vienošanās – lai arī to neslēdz konkurenti, bet gan preces piegādātājs un (tālāk)pārdevējs, tomēr tieši tās radītais kaitējums konkurencei ir iemesls, kāpēc šāda rīcība ir aizliegta. Līdzko preču piegādātājs – ražotājs vai vairumtirgotājs – nosaka konkrētu cenu, par kādu tā produkciju drīkst tālāk izplatīt vairumtirgotāji vai mazumtirgotāji, starp dažādiem tirgotājiem vairs nav iespējama cenu konkurence par konkrēto produktu. Tādējādi tirgotājam tiek atņemta iespēja cīnīties par patērētāju izvēli,

savukārt patērētājiem tiek atņemta iespēja konkrēto produktu iegādāties lētāk.

Uzņēmēju motivācija fiksēt tālākpārdošanas cenu mēdz būt dažāda. Piemēram, tā var būt vēlme nodrošināt saviem produktiem vienādu cenu visās tirdzniecības vietās vai vēlme nodrošināt peļņu gan sev, gan tālākpārdevējiem. Cenas fiksēšanu mēdz ierosināt arī paši tirgotāji, uzstājot, lai ražotājs garantē, ka neviens cits konkrēto produktu lētāk netirgos. Tomēr, lai kāda arī būtu motivācija, cietējs vienmēr ir patērētājs, kas šādu vienošanos dēļ ir spiests maksāt vairāk.

Kā piegādātājs var ietekmēt sava produkta cenu veikala plauktā

Pavisam nešaubīgi ir aizliegts noteikt minimālās tālākpārdošanas cenas. Tas nozīmē, ka nedrīkst noteikt zemāko sliekšni, par kuru lētākas cenas tirgotāji nedrīkst piemērot, un tieši tāpat nedrīkst noteikt konkrētu cenu, ko tirgotājs nevar variēt, jo

būtībā arī fiksētā cena rada minimālās cenas efektu.

Tomēr pastāv arī atļauti veidi, kā preču piegādātāji var censties ietekmēt savu preču tālākpārdošanas cenu. Uzņēmumam ir atļauts noteikt maksimālo

Atļauts	Aizliegts
Nosaukt ieteicamās cenas, nepadarot tās par obligātām	Fiksēt konkrētu cenu
Nosaukt maksimālo cenu, nepadarot to par obligātu	Fiksēt minimālo cenu

cenu jeb cenas griestus – šāda rīcība nekavē konkurenci starp tirgotājiem, bet patērētājiem ir pat izdevīga. Tādējādi, ja piegādātājam ir pietiekama tirgus vara, lai vienotos, ka tirgotāji nepārdod tā produkciju dārgāk par kādu noteiktu līmeni, šāda rīcība nebūs sodāma. Tomēr

jāuzmanās uzņēmumiem, kas atrodas dominējošā stāvoklī – ja šāds uzņēmums, izmantojot savu tirgus varu, uzspiež tirgotājam nepieņemamu maksimālo cenu, tā jau kļūst par ļaunprātīgu dominējošā stāvokļa izmantošanu.

Tāpat piegādātājs drīkst noteikt savas produkcijas ieteicamās cenas, kamēr vien tās patiesi ir tikai ieteicamas nevis obligātas. Līdzko ieteicamo cenu ievērošana tiek kontrolēta vai kā citādi netieši padarīta par fiksētu vai minimālo cenu, šāda rīcība kļūst par pārkāpumu. Attiecīgi, veidojot maksimālās vai ieteicamās cenas, uzņēmumiem ļoti rūpīgi jāpārdomā, vai netiks ierobežota tālākpārdevēju brīvība noteikt citas cenas.

Tomēr vienīgais veids, kā pilnībā kontrolēt cenas, par kādām uzņēmuma produkciju iegādāsies gala patērētāji, ir veidot pašam savu veikalu vai veikalu tīklu un savu cenu politiku.

Pārkāpuma konstatēšana un sekas uzņēmumiem

Tāpat, kā tas ir karteļa vienošanos gadījumā, arī, lai pierādītu, ka uzņēmums, pārdodot tālāk savas preces, ir fiksējis tālākpārdošanas cenas, un lai piemērotu par šo pārkāpumu sodu, Konkurences padomei nav jāpierāda, ka visi tālākpārdevēji cenu diktātu ir ievērojuši. Vēl jo vairāk, pat tad, ja ir zināms, ka tirgotāji ir atļāvušies noteikt arī citas cenas, var tikt konstatēts pārkāpums, ja Konkurences padome pārliecinās, ka piegādātājam ir bijis mērķis ierobežot tirgotāja rīcības brīvību noteikt zemāku cenu. Seku neesamība gan dod iespēju saņemt mazāku naudas sodu, tomēr no atbildības neatbrīvo.

Ja Konkurences padome konstatē, ka uzņēmumi iesaistījušies tālākpārdošanas cenas noteikšanā,

katram no iesaistītajiem uzņēmumiem var tikt piemērots sods līdz pat 5% no to iepriekšējā finanšu gada neto apgrozījuma. Vienlaikus, līdzīgi kā par dalību kartelī, arī par tālākpārdošanas cenas noteikšanu sodītie uzņēmumi uz gadu tiek izslēgti no dalības publisko iepirkumu konkursos.

Būtiski, ka savas tiesības brīvi noteikt preču cenas ir jāaizstāv – jānoraida jebkuri piegādātāja piedāvājumi iekļaut līgumos nosacījumus par minimālajām preču cenām, kā arī domstarpību gadījumos jāvēršas Konkurences padomē. Situācijās, kad tirgotāji bez ierunām pakļaujas pretlikumīgām vairumtirgotāja prasībām, arī tiem var tikt piemērots naudas sods par aizliegtas vienošanās īstenošanu.

Latvijā konstatētie pārkāpumi

Latvijā aizliegti tālākpārdošanas cenas fiksēšanas gadījumi konstatēti salīdzinoši bieži – cenu diktātu veidojuši gan ražotāji, piemēram grāmatu izdevēji, maizes ražotāji un datoru komplektētāji, gan vairumtirgotāji dažādos tirgos.

Spilgts piemērs shēmai, kā citiem tirgotājiem tiek aizliegts noteiktas preces tirgot lētāk par noteiktu

līmeni, bija 2010.gadā konstatētā aizliegtā vienošanās starp pieciem lieliem sadzīves tehnikas vairumtirgotājiem, kas vienlaicīgi darbojās arī kā mazumtirgotāji. Šie uzņēmumi gan savstarpēji vienojās par noteiktu cenu līmeni, kas ir karteļa vienošanās, gan arī uzspieda noteiktas minimālas cenas interneta veikaliem, kas tirgo konkrēto tehniku. Savukārt tiem interneta veikaliem, kas

tomēr atļāvās tirgot lētāk, tika piemērotas vai vismaz solītas sankcijas, nesniedzot to klientiem garantijas remontu vai pašiem interneta veikaliem vairs nepiegādājot konkrētās preces. Tādējādi tika būtiski ierobežota vai pat likvidēta ne vien pašu karteļa dalībnieku savstarpējā konkurence, bet arī interneta veikalu iespējas, piedāvājot zemākas cenas, sacensties savā starpā un konkurēt arī ar pašiem lielajiem tehnikas izplatītājiem.

Savukārt visnesenāk konstatēto tālākpārdošanas cenu fiksēšanu īstenoja uzņēmums, kas nodarbojas ar neproduktīvo mājdzīvnieku barības un zāļu vairumtirdzniecību. Sešu gadu garumā līgumos ar kopumā aptuveni 250 sadarbības partneriem tas noteica minimālo cenu, par kādu

Vēsturisks izņēmums

Drukātās preses izdevēji avižu un žurnālu cenas norāda uz izdevuma vāka, tāpēc tās visur ir vienādas. Šis ir pasaulē nostiprinājies izņēmums, kas saistīts ar masu mediju vēsturisko lomu vārda brīvības un informētības nodrošināšanā.

tālāk zooveikalos un veterinārajās klīnikās, kā arī vairumtirdzniecībā drīkstēja tirgot tā izplatīto mājdzīvnieku barību, kā arī viena zīmola veterinārās zāles. Rezultāts – patērētāju iespējas iegādāties konkrētās preces lētāk tika ierobežotas, jo tika mākslīgi uzturēts zemākais cenu līmenis, liedzot iesaistītajiem uzņēmumiem konkurēt, piedāvājot zemāku cenu.

Uzziņai

Eiropas Komisijas pamatnostādnes vertikālo ierobežojumu jomā:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:130:0001:0046:LV:PDF>

OECD apkopojošs materiāls par tālākpārdošanas cenu noteikšanu:

<http://www.oecd.org/daf/competition/43835526.pdf>

Īsumā par būtisko

Brīdinājums – iespēja ātri novērst pārkāpumu

Konkurences tiesību pārkāpumu izmeklēšana parasti ir sarežģīts un laikietilpīgs process, kas var ilgt pat divus gadus, turklāt vairumam sodošo lēmumu seko vismaz tikpat ilga tiesvedība. Tāpēc situācijās, kad iespējamais pārkāpums ir salīdzinoši neliels un uzņēmums izmeklēšanas sākotnējā stadijā pēc Konkurences padomes brīdinājuma to labprātīgi novērš, iestāde var oficiālu pārkāpuma lietu neierosināt. Tādējādi kaitējums tirgum un patērētājiem tiek novērsts pēc iespējas ātrāk, negaidot lietas izpētes noslēgumu, pārkāpuma formālu konstatēšanu un iespējamās tiesvedības laiku un taupot visu iesaistīto pušu resursus.

Pirmo reizi jauno pieeju – brīdinājuma izteikšanu – Konkurences padome izmantoja, lai panāktu, ka SIA „Jūrmalas siltums” novērš diskriminējošu norēķinu kārtību atšķirīgu namu apsaimniekotāju klientiem.

Cik plašs bija energobūvnieku kartelis

Pēc tam, kad Konkurences padome informēja par [26 energobūvniekiem piemēroto sodu par kartela vienošanos](#), kas kropļojusi konkurenci un sadārdzinājusi cenas kopumā 322 iepirkumos, masu medijos plaši izskanēja pretarguments – „tas taču nav iespējams, ka 26 uzņēmumi spēj ilgstoši vienoties un nekonkurēt”. Konkurences padome atbild: „Lietas ietvaros Konkurences padome atsevišķi aplūkoja katru no 322 iepirkumiem, tādējādi būtībā notikušas 322 atsevišķas kartela vienošanās, kas skatītas vienā lietā, un nevienā iepirkumā nepiedalījās visi 26 sodītie būvnieki kopā. Katram no 26 būvniekiem piemērots sods par tik daudz kartelizētajiem iepirkumiem, cik tas ir piedalījies. Tā seši no 26 sodītajiem uzņēmumiem bija piedalījušies katrs vienā kartelizētā iepirkumā un attiecīgi šiem uzņēmumiem tika piemērots ievērojami mazāks naudas sods. Savukārt „rekordists” piedalījies 159 kartelizētos iepirkumos. Tādējādi redzams, ka nav neviena tāda uzņēmuma, kas būtu piedalījies visās 322 konstatētajās pārkāpuma epizodēs.”

EK direktīvas projekts – solis pretim vieglākai zaudējumu piedziņai

Šī gada 11.jūnijā Eiropas Komisija pieņēma direktīvas projektu „Par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem”. Ierosinātās direktīvas mērķis ir novērst virkni praktisku grūtību, ar ko saskaras no konkurences tiesību pārkāpumiem cietuši, kad cenšas saņemt zaudējumu kompensāciju. Izmaiņas nepieciešamas, lai pilsoņi visās Eiropas Savienības dalībvalstīs varētu saņemt zaudējumu atlīdzību pilnā apmērā – nodrošinot tādu stāvokli, kāds būtu bijis, ja pārkāpums nebūtu noticis. Direktīvā runāts gan par faktisko zaudējumu, gan negūtās peļņas un procentu maksājumu kompensāciju, tāpat precizētas tiesu pilnvaras un risināti citi jautājumi, kas šobrīd kavē efektīvu zaudējumu piedziņu.

[Direktīvas projekts un saistītie dokumenti](#)

[Zaudējumu piedziņa Latvijā](#)

Konkurences diena Viļņā

Šī gada 3. oktobrī Viļņā norisināsies Eiropas Konkurences dienas konference, ko reizi pusgadā uzticēts rīkot tā brīža Eiropas Padomes prezidējošajai valstij. Konferences ietvaros paredzēs trīs paneldiskusijas – par konkurences iestāžu neatkarību, par konkurences tiesībām un civilprocesu, un par pārmērīgi augstu cenu piemērošanu un konkurences iestāžu iespējām to ietekmēt. [Pasākuma programma un informācija par norisi](#) pieejama Lietuvas prezidentūras interneta vietnē.

Kāpēc? Cik? Kam? Pamatjautājumi par naudas soda aprēķinu

Atklājot konkurences tiesību pārkāpumu, Konkurences padomes mērķis ir ne vien novērst konkrēto pārkāpumu, bet arī nepieļaut tā atkārtošanos. Lai arī naudas sods daļēji atņem pārkāpēja ieguvumus no negodīgās rīcības, tas nespēj pārkāpuma izraisīto tirgus kropļojumu padarīt par nebijušu. Tāpēc naudas soda piemērošana nekad nav pašmērķis, bet gan līdzeklis, lai atturētu uzņēmumus no iesaistīšanās pārkāpumos. Tas, savukārt, nozīmē, ka naudas sodam jābūt pietiekami lielam, jo mazs sods nekad nespēs šādu mērķi sasniegt

Kā tiek aprēķināts naudas sods

Maksimālais un minimālais sods, ko var piemērot par katru no pārkāpumu veidiem, ir noteikts Konkurences likumā. Sods ir noteikts procentos no sodāmā uzņēmuma iepriekšējā finanšu gada neto apgrozījuma. Šāds princips nodrošina, ka lielākajiem uzņēmumiem ar plašāko darbību arī sods proporcionāli ir lielāks. Tas arī izskaidro, kāpēc reizēm par vienādiem pārkāpumiem uzņēmumiem piemēroti naudas izteiksmē krasi atšķirīgi sodi – tāpat ļoti atšķirīgi ir bijuši uzņēmumu apgrozījumi.

	Maksimālais sods katram uzņēmumam	Minimālais sods katram uzņēmumam
Kartelis	10 % no iepriekšējā finanšu gada neto apgrozījuma	500 Ls
Vertikāla aizliegta vienošanās	5 % no iepriekšējā finanšu gada neto apgrozījuma	250 Ls
Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana	5 % no iepriekšējā finanšu gada neto apgrozījuma 10 % – ja uzņēmums nepilda tam uzliktos tiesiskos pienākumus	250 Ls 500 Ls , ja uzņēmums nepilda tam uzliktos tiesiskos pienākumus
Dominējošā stāvokļa mazumtirdzniecībā ļaunprātīga izmantošana	0,05 % no iepriekšējā finanšu gada neto apgrozījuma 0,02 % par atkārtotu pārkāpumu 2 % – ja uzņēmums nepilda tam uzliktos tiesiskos pienākumus	250 Ls 500 Ls
Nepaziņota apvienošana	1000 Ls par katru dienu, skaitot no dienas, kad ziņojumu vajadzēja iesniegt	–

Līdz šim lielākais sods, ko Konkurences padome ir piemērojusi uzņēmumam par smagāko konkurences tiesību pārkāpumu – dalību kartelī – ir 7,5 %. Šādu sodu līdz šim ir saņēmuši trīs uzņēmumi, un katram atkarībā no to apgrozījuma absolūtos skaitļos sods ir bijis citādāks – 194 171 Ls, 57 559 Ls un 41 957 Ls.

Likumā noteikto sodu amplitūdu precizē [Ministru kabineta noteikumi](#), kuros definēti konkrēti soda aprēķina soļi. Tā noteikumi paredz, ka, aprēķinot soda lielumu, Konkurences padome ņem vērā:

- pārkāpuma ilgumu;
- radītās vai iespējamās sekas;

- ja to iespējams noteikt, uzņēmuma lomu pārkāpumā (tas bijis iniciators, aktīvi iesaistījies vai pasīvi neiebildis pretlikumīgai rīcībai)

Naudas sodu var palielināt, ja uzņēmums tā paša veida pārkāpumu izdarījis atkārtoti vai piespiedis citus iesaistīties aizliegtā vienošanā. Tāpat naudas sods var tikt palielināts, ja uzņēmums kavē izmeklēšanu un slēpj izdarīto pārkāpumu.

Savukārt rīkojoties atbildīgi, uzņēmums var saņemt naudas soda samazinājumu. Tā uzņēmums var saņemt mazāku sodu, piemēram, ja tas novērš pārkāpuma sekas vai atlīdzina radītos zaudējumus. Arī pārkāpuma tūlītēja pārtraukšana uzreiz pēc Konkurences padomes iesaistīšanās vai, piemēram, pilnīga un patiesa sadarbība ar izmeklētājiem, mīkstinās uzņēmuma atbildību.

Mazāku sodu uzņēmums var saņemt arī tad, ja pārkāpums skāris pavisam nelielu tā darbības daļu – uzņēmuma apgrozījums tirgū, kurā noticis pārkāpums, ir bijis mazāks par 10% no šī uzņēmuma kopējā apgrozījuma.

Kad sods jānomaksā un kas ar to notiek tālāk

Naudas sods uzņēmumam jānomaksā 45 dienu laikā no brīža, kad Konkurences padomes lēmums stājās spēkā. Ja uzņēmums lēmumu pārsūdz tiesā, naudas sods jāmaksā tikai tad, kad tiesvedība ir beigusies, ja vien tiesa Konkurences padomes lēmumu neatceļ.

Visi samaksātie naudas sodi nonāk kopējā valsts budžeta kontā un nav nekādā veidā saistīti ar Konkurences padomes budžetu.